

Valtiontalouden
tarkastusviraston
kertomus
eduskunnalle
puoluerahoituksen
valvonnasta
2022

Työryhmän loppuraportin mukaisten linjausten pohjalta valmisteltiin hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain 112 ja 143 I §:n sekä kansalaisaloitelain 10 §:n muuttamisesta (HE 254/2022). Kertomusta kirjoitettaessa hallituksen esityksen eduskuntakäsittely on yhä kesken.

Toteutuessaan hallituksen esityksen mukaiset muutokset puoluelakiin tulevat voimaan 1.7.2023. Merkittävimpinä muutoksina mainittakoon otetuista lainoista jatkossa tehtävä ajantasainen ilmoitus sekä tarkastusviraston tietojensaantioikeuksien laajentaminen. Tarkastusvirasto tulee ohjeistamaan ja järjestämään neuvontaa ilmoitusvelvollisille yksityiskohtaisemmin muutosten vaikutuksista lain hyväksymisen jälkeen.

2 Valtiontalouden tarkastusvirasto puolerahoituksen valvojana

Puoluelain (10/1969) 9 e §:n perusteella Valtiontalouden tarkastusvirasto valvoo puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen ilmoittamista sekä näihin liittyvien asiakirjojen ja tietojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen eli valvottavan toiminnassa.

Valvomalla puoluelain noudattamista ja julkaisemalla siihen perustuvia ilmoituksia tarkastusvirasto luo osaltaan edellytyksiä puolueiden rahoituksen avoimuudelle siten, että julkisuudessa ja kansalaisilla on mahdollisuus arvioida puolueiden sidonnaisuuksia.

Tarkastusvirasto raportoi vuosittain eduskunnalle toiminnastaan puoluelain noudattamisen valvonnassa.

2.1 Tarkastusviraston toimenpiteet puolerahoituksen valvojana

Puoluelaisissa säädetään, että tarkastusvirastolla on oikeus tarkastaa sen tarkastusoikeuden piiriin kuuluvia puolueita, puoluelain 9 §:n tarkoittamia avustuspäätöksessä mainittuja yhteisöjä sekä puolueen lähiyhteisöjä. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa.

Puoluelaisissa on säädetty, että tarkastusvirasto voi antaa määräyksiä ajantasaisen ilmoituksen tekemisestä (8 c §), vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyjen tekemisestä (9 b §) ja tilinpäätösasiakirjojen toimittamisesta (9 d §). Tarkastusvirasto on puoluelainojalla antanut seuraavat määräykset ja ohjeet:

- Valtiontalouden tarkastusviraston määräys puoluelain 8 c §:n tarkoittaman ajantasaisen ilmoituksen tekemisestä (360/41/2010)
- Valtiontalouden tarkastusviraston yleisohje puoluelain 8 c §:n tarkoittaman ajantasaisen ilmoituksen tekemisestä (358/41/2010)
- Valtiontalouden tarkastusviraston määräys puoluelain 9 b §:n tarkoittaman vaalikampanjan kuluja ja rahoitusta koskevan erittelyn laatimisesta ja puoluelain 9 d §:n 1 momentin tarkoittamien tietojen toimittamisesta (D/615/04.02.00/2022)
- Valtiontalouden tarkastusviraston ohje vaalikampanjan kuluja ja rahoitusta koskevan erittelyn sekä tilinpäätöstietojen toimittamisesta (D/614/04.02.00/2022)
- Valtiontalouden tarkastusviraston määräys puoluelain 9 d §:n 2 momentin tarkoittaman puolueen lähiyhteisön tilinpäätöksen ja muiden tietojen toimittamisesta Valtiontalouden tarkastusvirastolle (364/41/2016).

Määräykset ja ohjeet on toimitettu puolueille. Ohjeet ovat saatavilla myös Finlex-säädöstietopankissa sekä tarkastusviraston ylläpitämällä verkkosivuilla osoitteessa www.vaalirahoitusvalvonta.fi.

Tarkastusvirasto voi puoluerahoitusta valvoessaan tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään puoluelaista johtuvat velvollisuutensa.

Tarkastusvirasto voi sakon uhalla velvoittaa valvottavan täyttämään velvollisuutensa, jos asiakirjoja tai tietoja ei ole viraston kehotuksesta huolimatta toimitettu, korjattu tai täydennetty tai niiden oikeellisuutta ja riittävyttä selvitetty, ja laiminlyönti on kokonaisuutena arvioiden olennainen. Uhkasakon tuomitsee maksettavaksi Valtiontalouden tarkastusvirastosta annetun lain (676/2000) 15 §:ssä tarkoitettu uhkasakkolautakunta.

Vaalirahoituslain ja puoluelain tehtävien hoitoon tarkastusviraston käytössä on tietojärjestelmä, joka toimii sekä vaalirahoitusilmoitusten että puoluelaissa säädettyjen ilmoitusten vastaanottamis- ja julkaisujärjestelmänä. Järjestelmässä ilmoituksen voi tehdä sähköisesti: tunnistautumisen jälkeen ilmoittaja voi omatoimisesti saattaa ilmoituksensa julkaisuksi vaalirahoitusvalvonnan verkkosivuilla. Paperilla tai sähköpostitse toimitetut ilmoitukset tallennetaan tarkastusvirastossa viipymättä tietojärjestelmään. Tarkastusvirasto on pyrkinyt siihen, että ilmoittajat toimittaisivat puoluelaissa säädetty tiedot kokonaan sähköiseen ilmoitusrekisteriin. Tarkastusvirasto ylläpitää vaali- ja puoluerahoitusvalvonnan neuvontapalvelua puhelimitse ja sähköpostitse.

Puoluelain valvonnassa tarkastusviraston pitkän aikavälin suunnittelun tavoitteena on ollut, että tarkastusvirasto voi toteuttaa tarkastuksen kaikissa valvontakohteissa kuuden vuoden kuluessa valvontatehtävän alkamisesta. Pitkän aikavälin tarkastustavoite on toteutunut, ja eduskuntapuolueiden piirijärjestöjen tarkastusvälit ovat lyhentyneet.

Valvonnan rajoitukset

Tarkastusviraston valvottavia ovat puoluelain perusteella ainoastaan puolueet, avustus päätöksessä mainitut yhteisöt ja puolueiden lähiyhdistykset. Valvottavia on yhteensä 152. Rajaus jättää valvonnan ulkopuolelle suurimman osan puolueyhdistyksistä.

Tarkastusvirasto on tuonut esiin lausunnossaan hallituksen esityksestä 254/2022 ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain, puoluelain, vaalilain sekä kansalaisaloitelain muutoksista, että sen valvontatehtävää tulisi laajentaa koskemaan myös paikallisyhdistyksiä. Tehtävä laajentaisi 152 puolueorganisaation valvonnan koskemaan eräiden arvioiden mukaan jopa 6000 puolueorganisaatiota. Näin ollen valvonnan ulottaminen koskemaan paikallisyhdistyksiä vaatisi lisäresursseja tarkastusvirastolle.

2.2 Vuoden 2022 puolerahoitusvalvonnan tavoitteet ja menettely

Puolerahoitusvalvonnan tavoitteena on tuottaa tietoa puoluelain noudattamisesta. Vuoden 2022 puolerahoitusvalvonnan tavoitteena oli varmistua siitä,

- antavatko ilmoitusvelvollisten lakisäätteiset ilmoitukset säädösten mukaisesti ja valvonnan tarpeiden näkökulmasta kirjanpitoon perustuvat oikeat ja riittävät tiedot puolerahoituksesta sekä tuen rajoitusten noudattamisesta ja
- onko ilmoitusvelvollisten kirjanpito puoluelain näkökulmasta asianmukaista ja ovatko ilmoitusvelvolliset noudattaneet puoluelain keskeisiä säännöksiä puolerahoituksesta ja sen rajoituksista.

Valvonnan kriteerit määritettiin puoluelain perusteella. Valvonnassa on huomioitu myös puoluelakia täydentävät määräykset ja ohjeet, muut keskeiset säädökset kuten valtionavustuslaki, sekä valtionavustuspäätös ja sen ehdot.

Koska Valtiontalouden tarkastusvirasto on vuoden 2016 alusta ollut myös valtionavustuksen valvoja, tavoitteena oli lisäksi selvittää valtionavustuksen siirtämistä ja käyttöä koskevia menettelyjä.

Vuonna 2022 puolerahoitusvalvonnan tarkastuksia tehtiin kaikkiaan 56:

- eduskuntapuolueita (9 kpl); tarkastusajanjakso 1.9.2020 - 31.12.2021
- puolueita (9 kpl); tarkastusajanjakso 1.9.2019 - 31.12.2021
- lähiyhteisöjä (12 kpl); tarkastusajanjakso 1.9.2018 - 31.12.2021
- naisjärjestöjä (6kpl); tarkastusajanjakso 1.9.2020 - 31.12.2021
- piirijärjestöjä (20 kpl); tarkastusajanjakso 1.9.2019 - 31.12.2021 tai 1.9.2017 - 31.12.2020.

Tarkastuksista ilmoitettiin tarkastettaville piirijärjestöille ja niiden puolueille helmikuussa 2022. Tarkastukset toteutettiin tarkastussuunnitelman mukaisesti syksyllä 2022. Tarkastukset suoritettiin paikallistarkastuksina tai etäyhteyksin. Tarkastukseen sisältyivät tilinpäätökset, toimintakertomukset ja tilintarkastuskertomukset sekä puoluelain näkökulmasta tarkastettavan ajanjakson olennaiset kirjanpitotapahtumat, tehdyt ajantasaaiset ilmoitukset, vaalikampanjan kuluja ja rahoitusta koskevat erittelyt ja valtionavustustilitykset.

Tarkastus suunnattiin mm. seuraaviin asioihin:

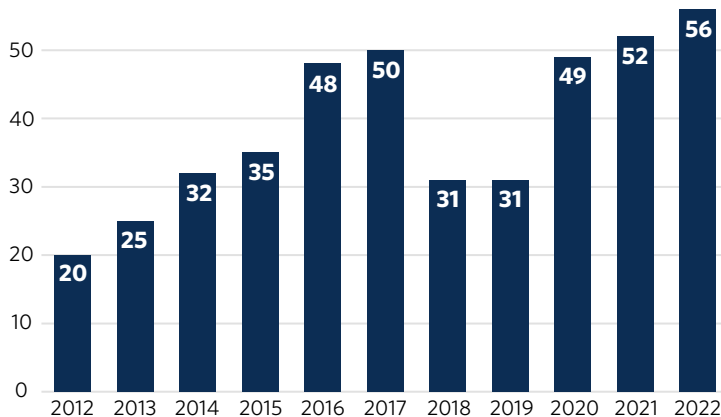
- tarkastuskohteen kirjanpidon ja maksuliikkeen sekä varainhoidon yleisjärjestelyt
- tukirahoituksen ja kulujen erittelytapa kirjanpidossa puoluelain näkökulmasta
- puoluelain tukea koskevien rajoitusten noudattaminen enimmillään ajalla 1.9.2017–31.12.2021
- ajantasaisten ilmoitusten kattavuus kirjanpidon perusteella ja ilmoitusten tietosisällön tarkastaminen
- muuna kuin rahana saadun tuen seuranta ja huomioon ottaminen ilmoitusmenettelyssä
- puolueen ja muun organisaation antamien ilmoitustietojen vertaaminen toisiinsa
- tilintarkastuskertomuksen lausumien asianmukaisuus puoluelain näkökulmasta
- valtionavustuksen käyttöä ja siirtämistä koskevat menettelyt

Tarkastusvirasto toteutti vuoden 2022 aikana yhteensä 56 puoluerahoitusta koskevaa tarkastusta, jotka tekivät ylitarkastaja Jonna Carlson, johtava tilintarkastaja Johanna Korumu, johtava tilintarkastaja, JHTT Klaus Krokfors, johtava tilintarkastaja Pontus Londen, johtava tilintarkastaja Jari Siirola ja ylitarkastaja Hanna Surakka.

Kuvio 5: Puoluerahoitustarkastusten prosessi.

Tarkastuksista tehdyt palautemuistioiden luonnokset lähetettiin tarkastettaville kommentoitaviksi marraskuussa 2022. Lopulliset palautemuistiot lähetettiin tarkastetuille joulukuussa 2022. Kukin valtionavustusta saava eduskuntapuolue sai myös tiedoksi tarkastettujen piirijärjestöjensä palautemuistiot. Palautemuistioista pyydettiin antamaan tarpeelliseksi katsotuilta osin kommentit tarkastusvirastolle 5.1.2023 mennessä.

Kuvio 6: Puoluerahoitustarkastusten lukumäärän kehitys vuosina 2012–2022.

3 Puoluerahoitusvalvonnan havainnot

Puoluerahoitusvalvonnassa on valvottu puoluelain noudattamista. Valvontatehtävissä on tarkastettu puoluelain mukaisen asiakirjojen ja tietojen laadintaa. Tarvittavilta osin on tarkastettu myös valvottavien tilinpitoa ja varojen käyttöä.

3.1 Puoluelain edellyttämät asiakirjat on pääosin toimitettu ilmoitusrekisteriin

Osa vuoden 2022 tarkastuksen kohteena olleista ilmoitusvelvollisista ei ollut toimittanut kaikkia puoluelain mukaisia asiakirjoja tarkastusvirastolle. Tarkastuksessa valvottavia pyydettiin toimittamaan puuttuvat asiakirjat ja niitä toimitettiin ilmoitusrekisteriin tarkastuksen aikana. Tarkastuksen jälkeen puoluelain velvoittamat asiakirjat on pääosin toimitettu ilmoitusrekisteriin.

Puoluelain 9 d §:n mukaan puolueen tulee toimittaa Valtiontalouden tarkastusvirastolle puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen tilintarkastuskertomus, toimintakertomus ja tasekirja sekä 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tilitykset ja tiedot. Avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen on tätä varten toimitettava vastaavat asiakirjat ja tiedot asianomaiselle puolueelle.

Tarkastusvirasto julkaisee lakisääteisesti ilmoitusrekisterissään sille toimitetut puolueiden ja valtionavustuspäätöksessä mainittujen puolueyhdistysten tilinpäätökset ja muut puoluelaissa mainitut asiakirjat. Tarkastusviraston tehtävänä on valvoa, että ilmoitusvelvolliset laativat ja toimittavat tarkastusvirastolle puoluelaissa mainitut asiakirjat.

Valvonnassa todettiin, että yksittäiset puolueet eivät olleet toimittaneet aiempien vuosien tilinpäätöstä ja tilintarkastuskertomusta. Tämä johtui siitä, että tilinpäätöstä ei ollut vahvistettu. Yksi puolue toimitti tarkastuksen aikana usealta vuodelta tilinpäätökset, jotka oli vahvistettu tarkastuksen aikana. Puolueen ja avustuspäätöksessä tarkoitetun yhdistyksen kirjanpitovelvollisuudesta, tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta on voimassa, mitä kirjanpitolaissa säädetään.

Kirjanpitolain (1336/1997) 3 luvun 6 §:n mukaan tilinpäätös on laadittava neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Puoluelain 9 d §:n mukaan puolueen tilinpäätösasiakirjat ja puoluelain 9 a §:n 1 momentissa tarkoitetut tiedot toimitetaan tarkastusvirastolle kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun puolueen tilinpäätös on vahvistettu.

Tarkastusvirasto julkaisee puolueiden ja valtionavustuspäätöksessä mainittujen puolueyhdistysten tilinpäätökset ja muut puoluelaissa mainitut asiakirjat.

Avustuspäätöksessä tarkoitettulta yhdistykseltä edellytetyt asiakirjat ja tiedot toimitetaan yhden kuukauden kuluessa yhdistyksen tilinpäätöksen vahvistamisesta ja lähiyhteisöltä edellytetyt asiakirjat kolmen kuukauden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamisesta.

3.2 Tilinpäätösten esitystapa ja kirjanpidon erittelytarkkuus vaihtelevat

Aiempien vuosien tavoin valvottavien tarkastusvirastolle toimitettujen tilinpäätösten sisältö ja laajuus vaihtelevat. Tarkastuksessa todettiin myös, että tilinpäätöksistä puuttui allekirjoituksia. Valvottavat täydensivät tilinpäätöksiä tarkastuksen aikana.

Tarkastuksen aikana tarkastusvirasto suositti kiinnittämään huomiota kirjanpidon erittelytarkkuuteen ja tilinpäätöksen esitystapaan puoluerahoituksen keskeisten erien osalta. Tarkastuksessa havaittiin, että valtionavustustilityksessä esitetyt tiedot eivät aina täsmänneet tilinpäätöksessä esitettyyn. Tarkastusvirasto suositteli erittelemään valtionavustuksen kirjanpidossa ja tilinpäätöksessä muista eristä niin, että valtionavustustilitys on mahdollista täsmäyttää kirjanpitoon sekä olennaisilta osin tilinpäätökseen. Valtionavustustilityksiä on korjattu tarkastuksen aikana. Tarkastuksessa on tarvittaessa suositeltu tarkastuskohteita muokkaamaan tililuettelonsa tarkoituksenmukaiseksi.

Puoluelain 9 e §:n mukaan tarkastusvirasto voi valvontatehtävässään tarkastaa valvottavan tilinpittoa ja varojen käyttöä. Kirjanpitojärjestelyistä ja tilinpäätösmenettelyistä tarkastusvirasto voi esittää suositusluonteisia huomioita. Valvottavien yhteisöjen kirjanpito on hoidettu pääsääntöisesti asianmukaisesti siten, että tarkastusvirasto on voinut sen perusteella valvoa puoluelain säännösten noudattamista.

3.3 Tilintarkastuskertomuksista puuttui puoluelain mukaisia lausumia

Tarkastuksissa havaittiin yksittäisiä puutteita valvottavien yhteisöjen tilintarkastajien tilintarkastuskertomuksissa puoluelain 9 c §:n mukaisten lausumien osalta. Tilintarkastajat eivät ole aina sisällyttäneet näitä lausumia tilintarkastuskertomuksiin. Puoluelain 9 c §:n säännöksiä sovelletaan valtionavustusta saavan puolueen ja avustuspäätöksessä mainitun yhdistyksen sekä lähiyhteisön tilintarkastukseen. Säännöstä ei sovelleta puolueisiin, jotka eivät saa valtionapua.

Tilintarkastuslain mukaan kaikkien yhdistysten velvollisuutena ei ole valita tilintarkastajaa. Osa yhdistyksistä, joihin puoluelain 9 c §:ää ei sovelleta, voi valita toiminnantarkastajan, joka laatii toiminnantarkastuskertomuksen. Puoluelaisissa ei ole huomioitu toiminnantarkastajan valintaa ja toiminnantarkastuskertomusta vaan ainoastaan tilintarkastuskertomus. Valtiontalouden tarkastusvirasto kuitenkin julkaisee myös toiminnantarkastuskertomukset.

Tarkastuksissa havaittiin tapauksia, joissa tilintarkastaja oli antanut tilintarkastuskertomuksensa ennen kuin kyseisen vuoden valtionavustuksen kustannustilityslomake oli käytettävissä tai sitä ei ainakaan ollut toimitettu tarkastusvirastolle. Tilintarkastajien raportoinnista ilmenee vain hyvin harvoin, miltä ajalta tai minkä vuoden avustuksen käyttöä koskevasta raportoinnista lausuma on annettu. Tämän vuoksi tarkastusvirasto suosittelee, että valvottavat käsittelevät edellistä vuotta koskevat valtionavustustilityksensä jo tilinpäätöksen yhteydessä ja että tilitykset olisivat myös tilintarkastajien käytössä jo ennen tilintarkastuskertomuksen antamista. Puoluelain tavoitteena on, että puoluelain säännösten valvonta perustuu olennaisesti valtionavustusta saavien puolueiden, niiden lähiyhteisöjen sekä piirijärjestöjen ja naisjärjestöjen omaan tilintarkastukseen.

3.4 Vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyn perusteiden dokumentointi on vaihtelevaa

Tarkastuksessa todettiin, että vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyn dokumentointi on tehty vaihtelevasti. Tarkastuksen aikana valvottavat korjasivat vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyitä ja tarvittaessa toimittivat kokonaan puuttuneita erittelyitä tarkastusviraston sähköiseen järjestelmään.

Puolueen ja valtionavustusta saaneen puolueen avustuspäätöksessä tarkoitettun yhdistyksen on eriteltävä kampanja-aikana sille aiheutuneet vaalikampanjan kulut ja kampanjan rahoitus. Erittely on tehtävä erikseen jokaisista yleisistä vaaleista. Yleisillä vaaleilla tarkoitetaan eduskuntavaaleja, presidentinvaaleja, aluevaaleja, kuntavaaleja ja europarlamenttivaaleja. Vaalikampanja-ajalla tarkoitetaan ajanjaksoa, joka alkaa kuusi kuukautta ennen vaalipäivää ja päättyy kaksi viikkoa vaalipäivän jälkeen.

Vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyn tulisi olla johdettavissa kirjanpidosta tai muista selvityksistä ja sen tulisi olla täsmäytettävissä niihin. Tarkastusvirasto suosittelee valvottavia dokumentoimaan huolellisesti, mistä ja miten vaalikampanjan kuluja ja rahoitusta koskevassa erittelyssä ilmoitetut luvut muodostuvat, jotta ilmoitettujen tietojen oikeellisuus voidaan jälkikäteen varmistaa.

3.5 Valtionavustustilityksissä ja valtionavustuksen siirtämisessä todettiin puutteita

Tarkastuksissa havaittiin, että puolueiden piiri- tai naisjärjestöille siirretyt avustukset poikkesivat paikoin puolueiden valtionavustustilityksissä avustuksen saajien ilmoittamista tiedoista. Joissakin tapauksissa ei ollut täysin selvää, oliko puolueen piirijärjestölleen antama tuki ollut edelleen siirrettyä valtionavustusta vai muuta tukea.

Tarkastusvirasto on suositellut valvottavia kiinnittämään huomiota valtionavustuksen käyttöön ja sen dokumentointiin, jotta valvottavat voivat täyttää lain edellyttämät valtionavustuksen käyttämistä ja tilitysten asianmukaisuutta koskevat velvollisuutensa.

Aiempien tarkastusten tavoin todettiin, että Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p:n Sosialidemokraattiset Naiset -niminen rekisteröimätön yhdistys toimii puolueen osana. Kyseisellä rekisteröimättömällä yhdistyksellä on kuitenkin oma pankkitili ja kirjanpito. Myöskään Vasemmistoliiton naistoimintaa hoitava Vasemmistonaiset ei ole rekisteröity yhdistys vaan verkosto ja käytännössä osa puolueen omaa toimintaa. Näiden puolueiden valtionavustustilityksissä ilmoitettuja, naisjärjestöille edelleen siirrettyjä summia, ei siis ole siirretty puolueen ulkopuoliselle organisaatiolle, vaan kyseiset summat sisältyvät puolueen omaan kirjanpitoon.

Yhdessä tapauksessa puolueen ja sen naisjärjestön tilitykset eivät täsmänneet, sillä puolue oli sisällyttänyt valtionavustustilitykseensä naisjärjestölle siirretyn valtionavustuksen lisäksi puolueen omaan kirjanpitoon sisältyviä eriä, jotka oli katsottu käytetyn naistoimintaan. Yksi valvottava oli palauttanut Valtioneuvoston kanslialle vuonna 2020 käyttämättä jääneen naistoimintaan tarkoitetun osuuden valtionavustuksesta.

Valtion talousarvion 2021 momentissa 23.20.50 Puoluetoiminnan tukeminen todetaan, että määrärahaa saa käyttää puoluelain (10/1969) 9 §:n sekä puolueiden toiminnan tukemiseen myönnettävistä avustuksista annetun asetuksen (27/1973) 1 §:n mukaisesti avustuksiin eduskunnassa edustettuina oleville puolueille niiden säännöissä ja yleisohjelmissa määritellyn julkisen toiminnan tukemiseen. Määräraha 35 456 825 euroa on tarkoitettu käytettäväksi puolueiden poliittisen toiminnan sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen. Tästä 5 prosenttia on tarkoitettu puolueiden naisten poliittiseen toimintaan sekä 5 prosenttia puolueiden piirijärjestöjen toimintaan. Puoluetukipäätöksessä 2021 todetaan, että puolueiden tulee käyttää naisten poliittiseen toimintaan osoitettu viiden prosentin avustusosuus vuoden 2021 aikana joko puolueen omaan naisten poliittiseen toimintaan tai siirtää avustusosuus kokonaan tai osittain hakemuksessa ilmoitetulle puolueen naisten poliittista toimintaa harjoittavalle yhdistykselle (naisjärjestö).

Tarkastusvirasto nostaa esiin, että nykyinen säädöspohja mahdollistaa varsin kirjavia käytäntöjä erityisesti naisten poliittiseen toimintaan osoitetun valtionavustusosuuden käyttämiseksi ja säädöspohjaa tulisi näiltä osin selkiyttää. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan valtion talousarviossa ja puoluetukipäätöksessä tulisi määritellä yksityiskohtaisemmin mitä puolueen omalla naisten poliittisella toiminnalla tarkoitetaan, jotta avustuksen käyttäminen ja siirtäminen edelleen ymmärretään yksiselitteisesti ja että valtionavustustilitykset ovat keskenään vertailukelpoisia. Säännöspohjan tarkentamisella turvattaisiin myös puolueiden välinen yhdenvertaisuus.

Taulukko 1: Valtionavustukset puolueille vuonna 2021.

Puolue	Tilityksen mukaan jäljellä 31.12.2020	Myönnetty 2021	Siirretty edelleen	Tilityksen mukaan jäljellä 31.12.2021
Kok.	0 €	6 770 650,00 €	2 664 208,57 €	0 €
Liik.	0 €	178 175,00 €	17 817,75 €	0 €
PS	3 348 718,42 €	6 948 825,00 €	1 631 268,27 €	2 118 022,16 €
RKP	0 €	1 603 575,00 €	480 800,00 €	0 €
Kesk.	672 182,16 €	5 523 425,00 €	2 112 429,66 €	582 005,52 €
KD	104 509,99 €	890 875,00 €	163 457,96 €	159 723,70 €
SDP	176 664,17 €	7 127 000,00 €	2 604 000,35 €	0 €
Vas.	769 794,00 €	2 850 800,00 €	616 507,00 €	774 021,00 €
Vihr.	126 934,05 €	3 563 500,00 €	662 401,26 €	0 €
Yhteensä	5 198 802,79 €	35 456 825,00 €	11 022 890,82 €	3 563 772,38 €

Tarkastuksessa havaittiin aiempien tarkastusten tavoin, että eri puolueiden sopimuskäytännöt vaihtelevat. Kaikissa tapauksissa valtionavustuslain mukaisia sopimuksia ei ollut tehty, tai sopimuksia ei ollut allekirjoitettu. Osa sopimuksista oli tehty usean vuoden ajanjaksolle. Tarkastusvirasto on suositellut sopimusten tekemistä vuosittain, jotta niiden sisältämä tieto olisi ajantasaista.

Valtionavustuspäätöksen avustusehdoissa todetaan, että mikäli puolueelle myönnettyä avustusta käytetään muuhun kuin puolueen omaan toimintaan, puolueen on tehtävä avustusta käyttävän yhteisön (myös piirijärjestön ja naisjärjestön) tai säätiön kanssa valtionavustuslain 7 §:n 2 momentin mukainen sopimus valtionavustuksen käytöstä, käytön valvonnasta ja niiden ehdoista noudattaen avustuspäätöksen ehtoja.

Yksi valvottava oli valtionavustustilityksensä mukaan siirtänyt valtionavustusta yksityishenkilöille, ja tarkastuksessa saadun tiedon mukaan kyseessä oli vaalituki ehdokkaiden tukiyhdistyksille tai -ryhmille. Valvonta on kyseisessä kohteessa kertomuksen kirjoitushetkellä yhä kesken. Valtionavustus on valtion talousarvion sekä valtionapupäätöksen mukaan tarkoitettu puolueen poliittisen toiminnan sekä puolueiden tiedotustoiminnan ja viestinnän tukemiseen.

Puoluelain 9 §:n 1 momentin mukaan osa puolueen avustuksesta voidaan osoittaa muun yhdistyksen toiminnan tukemiseen. Hallituksen esityksen 6/2010 mukaan tällainen muu yhdistys voi olla esimerkiksi puolueen piirijärjestö tai puoluetta lähellä oleva nais- tai nuorisjärjestö. Jos valtionavustusta siirretään eteenpäin valtionavustuslain 7 §:n 3 momentin nojalla, tulee uudenkin käyttötarkoituksen toteuttaa alkuperäisen valtionapupäätöksen mukaista käyttötarkoitusta.

Puoluelain 9 §:n mukaista valtionavusta ei ole sallittua puoluelain taikka Valtioneuvoston puoluetukipäätöksen mukaan siirtää edelleen vaaliehdokkaille tai ehdokkaiden tukiryhmille tai tukiyhdistyksille.

Valtiontalouden tarkastusvirasto voi puoluelain 11 §:n perusteella määrätä puoluelain 9 §:ssä tarkoitetun avustuksen maksamisen lopetettavaksi sekä jo maksetun avustuksen tai sen osan takaisin perittäväksi siten kuin takaisinperinnästä valtionavustuslaissa säädetään.

3.6 Ajantasaisia ilmoituksia täydennettiin tarkastuksen aikana

Useita ajantasaisia ilmoituksia ja ajantasaisten ilmoitusten yhteenvetoja lisättiin, korjattiin ja täydennettiin tarkastuksen aikana. Vuodelta 2022 tukisuorituksia on kirjattu ilmoitusrekisteriin yli 4 miljoonan euron verran. Tarkastuksen aikana ajantasaisia ilmoituksia lisättiin aiemmille vuosille yli 150 000 euron verran. Tarkastuksen jälkeen voidaan todeta, että puoluerahoitusta koskevat ajantasaiset ilmoitukset ovat täydennysten jälkeen olennaisilta osin oikein ja antavat tarkastettujen yhteisöjen saamasta tuesta olennaisilta osin oikeat tiedot.

Mainoskulujen läpilaskutuksesta tulee jatkossa tehdä ajantasaiset ilmoitukset.

Tarkastuksessa todettiin aiempien vuosien tavoin, että yksi valvottava oli maksanut ehdokkaiden vaalimainoksia ja laskuttanut nämä mainoskulut ehdokkailta. Tätä ns. mainoskulujen läpilaskutusta ei ole rajattu puoluelaisissa tukikäsitteen ulkopuolelle, joten niistä tulee jatkossa tehdä ajantasaiset ilmoitukset.

Osa ilmoittamattomista suorituslajeista on tulkinnanvaraisia. Useimmiten ne ovat kuitenkin puoluelain tarkoittamia laillisia mutta ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia suorituksia, joita ei laissa erikseen ole lueteltu poikkeuksina ilmoitusvelvollisuudesta. Tarkastuksen kohteet pitivät tällaisia suorituksia tai muutoin rahanarvoisia etuuksia tavallisesti läpikuluerinä tai sopimukseen perustuvina tapahtumina. Näitä ovat erilaiset ilmoitus- ja mainosmaksut sekä niin sanotut ehdokasmaksut ja kansanedustajamaksut. Koska tällaisten maksujen suuruus ja perintäkäytännöt vaihtelevat suuresti ja samoilta henkilöiltä voi tulla toimijalle muitakin maksuja, 1 500 euron vuosikohtainen kumulatiivinen ilmoitusraja ylittyi helposti. Ilmoitettavat maksut voivat olla myös kokonaan tai osittain vastikkeellisia.

Valvottavat ovat aiempaan tapaan saaneet myös opintoavustuksia, joista ei kaikissa tapauksissa ole tehty ajantasaisia ilmoituksia. Silloin kun kyse on valtion tai kunnan talousarvioon perustuvasta suorituksesta, ilmoitusta ei ole tarpeenkaan tehdä. Tarkastuksessa on kuitenkin havaittu, että opintoavustusten alkuperää ei ole dokumentoitu riittävästi, eikä tarkastuksessa ole näin ollen voitu yksiselitteisesti varmistua siitä, ovatko suoritukset peräisin valtion talousarviosta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on päättänyt asettaa työryhmän selvittämään opintokeskusten valtionosuusrahoitukseen liittyviä käytäntöjä sekä opintokeskusten keskimääräisen yksikköhinnan laskentaan vaikuttavia opintokeskusten käyttökustannuksiin hyväksyttäviä kustannuksia. Hankkeen aikataulu on 24.10.2022-31.3.2023.

Tarkastuksessa selvitettiin valvottavien tavaran, palveluna tai muulla vastaavalla tavalla saamia suorituksia, eikä ilmoitusrajan ylittäviä eritä näiltä osin todettu.

3.7 Tukea koskevia rajoituksia oli rikottu

Tarkastuksessa havaittiin puoluelain tukea koskevien rajoitusten vastaisia tukisuorituksia. Kaksi valvottavaa oli vastaanottanut yli 30 000 euron tukisuorituksia yksittäisiltä tukijoilta kalenterivuoden aikana. Toisen valvottavan osalta oli kyse tueksi muutetuista lainoista. Suorituksista on tehty ajantasaiset ilmoitukset.

Puoluelain 8 b §:n mukaan puolue, puolueyhdistys ja puolueen lähiyhteisö eivät saa vastaanottaa samalta tukijalta enempää tukea kuin arvoltaan 30 000 euroa kalenterivuodessa. Tämä ei kuitenkaan koske puolueen lähiyhteisön antamaa tukea puolueelle tai puolueyhdistykselle eikä testamentilla annettua tukea.

Tarkastuksessa havaittiin kaksi tapausta, joissa tuen antajan selvittäminen jälkikäteen ei ollut luotettavasti mahdollista. Toisessa tapauksessa varainkeruuta oli kerätty virtuaalivaluuttojen avulla, ja toisessa tukisuorituksia oli kerätty virtuaalivaluuttojen avulla. Varainkeruussa tulee varmistaa, että yksittäiset maksajat ovat eriteltävissä. Lisäksi tarkastusvirasto suositteli virtuaalivaluuttojen käytöstä luopumista tai vaihtoehtoisesti käyttämään sellaista maksujen välittäjää, joka edellyttää vahvaa tunnistautumista.

Puoluelain 8 b §:n mukaan puolue, puolueyhdistys ja puolueen lähiyhteisö eivät saa vastaanottaa tukea, jonka antajaa ei voida selvittää. Tämä ei kuitenkaan koske tavanomaisesta keräystoiminnasta saatua tukea. Tarkastusvirasto on katsonut, että useamman sadan euron lahjoitukset ylittävät tavanomaisen keräystoiminnan rajan.

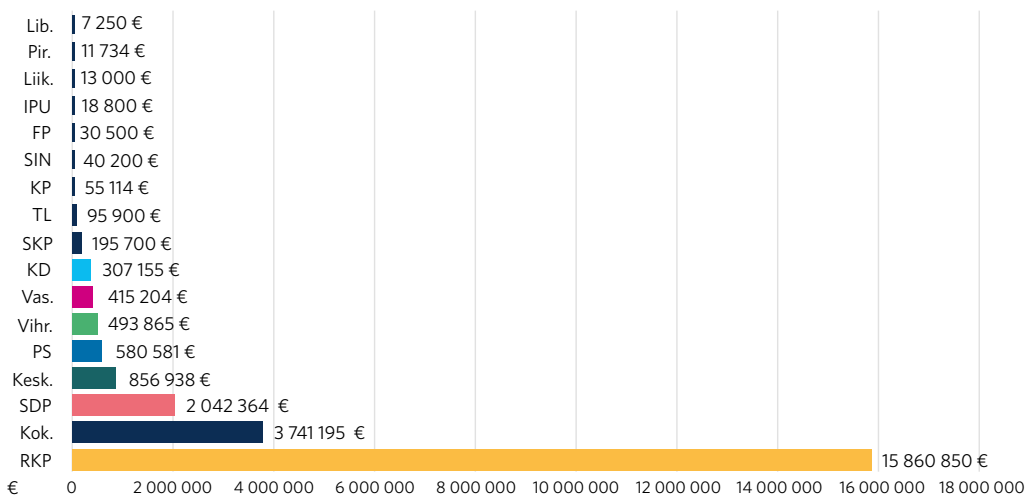
Liite 1: Puoluerahoitustarkastukset vuonna 2022

Tarkastetut organisaatiot	Tarkastusajankohta
Centerns distrikt r.f.	10.11.2022
Eläinoikeuspuolue r.p.	6.10.2022
Feministinen puolue r.p.	23.9.2022
Finlands Svenska Socialdemokrater rf	27.9.2022
Fonden för intressebevakning av det svenska i Finland	6.9.2022
Helsingin Sosialidemokraatit ry	29.9.2022
Kansalaisliitto r.p.	26.9.2022
Kansalaispuolue r.p.	8.9.2022
Kansallinen Kokoomus r.p.	14.9.2022
Kansallisen Kokoomuksen Kainuun säätiö s.r.	13.10.2022
Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiö s.r.	10.10.2022
Kansallissäätiö s.r.	17.10.2022
Keski-Suomen Kokoomus ry	25.8.2022
Keski-Suomen Vasemmisto ry	25.8.2022
Keski-Suomen Vihreät ry	2.9.2022
Keskustan Etelä-Pohjanmaan piiri ry	3.10.2022
Keskustan Itä-Savon piiri ry	3.10.2022
Keskustan Keski-Pohjanmaan piiri ry	19.8.2022
Keskustan Keski-Suomen piiri ry	18.8.2022
Kokoomuksen Naisten Liitto	27.9.2022
Liberaalipuolue - Vapaus valita r.p.	28.9.2022
Liike Nyt r.p.	8.9.2022
Lillträskin Kurssikeskussäätiö s.r.	12.9.2022
Maaseudun Kukkasrahasto Säätiö s.r.	17.10.2022
Perussuomalainen Helsinki ry	3.10.2022
Perussuomalaiset Naiset ry	14.9.2022
Perussuomalaiset r.p.	13.9.2022
Perussuomalaisten Etelä-Pohjanmaan piiri ry	21.10.2022

Tarkastetut organisaatiot	Tarkastusajankohta
Perussuomalaisten Keski-Pohjanmaan piiri ry	19.10.2022
Perussuomalaisten Keski-Suomen piiri ry	1.9.2022
Perussuomalaisten Kymen piiri ry	19.10.2022
Piraattipuolue r.p.	28.9.2022
Pirkanmaan Kansallissäätiö s.r.	24.10.2022
Pohjanmaan Kokoomus ry	19.10.2022
SDP:n Keski-Suomen Piiri ry	1.9.2022
Seitsemän tähden liike r.p.	12.10.2022
Siniset r.p. (Korjausliike)	20.10.2022
Snellman-säätiö s.r.	24.10.2022
Suomen Kansa Ensin r.p.	13.10.2022
Suomen Keskusta r.p.	5.10.2022
Suomen Keskustanaiset ry	27.9.2022
Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p.	24.8.2022
Suomen Kristillisdemokraattien (KD) Keski-Suomen piiri ry	18.8.2022
Suomen Kristillisdemokraattiset (KD) Naiset ry	24.8.2022
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p.	31.8.2022
Svenska Folkpartiet i Finland r.p.	5.9.2022
Svenska folkpartiet i Österbotten r.f.	20.9.2022
Svenska Kvinnoförbundet r.f	13.9.2022
Tikkurila Säätiö s.r.	27.10.2022
Turun Työväensäätiö s.r.	29.8.2022
Työväenlehdistön Kannatusyhdistys ry	27.10.2022
Vaasan Vaalipiirin Vihreät ry	25.10.2022
Varsinais-Suomen Kansallissäätiö s.r.	29.8.2022
Vasemmistoliitto r.p.	7.9.2022
Vihreä Liitto r.p.	18.10.2022
Vihreät Naiset ry	29.9.2022

Liite 2: Tilastotietoa puoluerahoituksesta

Taulukot on laadittu tammikuussa 2023. Koska tukisuorituksia voidaan ilmoittaa myös takautuvasti, voivat tukien määrät vielä muuttua. Ilmoitusrekisteriin on ilmoitettu myös puolueiden ja niiden puolueyhdistysten välisiä tukisuorituksia. Koska näistä suorituksista ei ole tarkoitus tehdä ajantasaisia ilmoituksia, ne on pyritty poistamaan ilmoitusrekisteristä vääristämästä tukikertymiä. Ilmoitusrekisterin käyttäjät voivat tuottaa itsekin yhteenvedoraportteja esimerkiksi suurimmista tukijoista tai eniten tukea saaneista.

Kuvio 7: Puoluerahoituksen ilmoitusrekisteriin ilmoitetut tuet (ajantasainen ilmoitus) puolueittain vuosilta 2011–2022. Organisaation SIN nimi on vaihtunut ja kuvio sisältää yhteenlaskettuna Sininen tulevaisuus r.p:n ja Siniset r.p:n tuet. Organisaation IPU nimi on vaihtunut ja kuvio sisältää yhteenlaskettuna Itsenäisyyspuolue r.p:n ja Tasapainon puolesta - IPU r.p:n tuet. Kuviossa esitetyt luvut eivät ole vertailukelpoisia aiempien vuosien kertomuksiin nähden, koska tämä kuvio sisältää aiemmista kertomuksista poiketen pelkästään puolueiden saamat tuet, eikä sisällä muiden puolueyhdistysten saamia tukia.

Taulukko 2: Puolueiden lähiyhteisöjen antamat tuet 2011-2022.

Organisaatio	Tuen määrä
Suomen ruotsalainen kansanpuolue r.p.	
Fonden för intressebevakning av det svenska i Finland	15 289 688,00 €
Kansallinen Kokoomus r.p.	
Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiö sr	2 900 000,00 €
Kansallissäätiö sr	1 462 806,00 €
Kansallisen Kokoomuksen Kainuun Säätiö sr	1 175 781,00 €
Snellman-Säätiö sr	934 762,50 €
Varsinais-Suomen Kansallissäätiö sr	608 326,60 €
Pirkanmaan Kansallissäätiö sr	269 895,00 €
Lillträskin Kurssikeskussäätiö sr	18 500,00 €
Pohjois-Pohjanmaan Kansallissäätiö sr	48 100,00 €
Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue r.p.	
Työväenlehdistön Kannatusyhdistys ry	874 000,00 €
Turun Työväensäätiö sr	1 241 969,44 €
Tikkurila Säätiö sr	861 393,99 €
Suomen Keskusta r.p.	
Maaseudun Kukkasrahasto Säätiö sr	1 214 800,00 €
Perussuomalaiset r.p.	
JRT-säätiö sr	462 373,96 €

*) Ilmoitus kohdistuu kesäkuuhun 2018, ja se on tehty myöhässä huhtikuussa 2019. Säätiön lähiyhteisöaika on päättynyt kesäkuussa 2018.

Taulukko 3: Muiden säätiöiden kuin puolueiden lähiyhteisöjen antamat tuet 2011-2022.

Organisaatio	Tuen määrä
Stiftelsen för utbildning och kultur på svenska i Finland sr	960 000,00 €
Stiftelsen Tre Smeder sr	635 500,00 €
Yksityisyrittäjien Säätiö sr	360 000,00 €
Stiftelsen Brita Maria Renlunds Minne sr	206 000,00 €
Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliiton (TT) -säätiö	160 000,00 €
Avantisäätiö sr	109 410,00 €
Koillismaasäätiö sr	64 200,00 €
Salin-säätiö sr	61 000,00 €
Spartacus-säätiö sr	57 941,00 €
Maaseudun Säätiö sr	57 250,00 €
Imatrankoskenparrassäätiö sr	49 890,00 €
Satakunnan Kansallissäätiö sr	32 950,13 €
Kansan Sivistysrahasto sr	26 500,00 €
Keskitien Säätiö sr	15 000,00 €
Maaseudun Yhteisvaliokunnan Säätiö	15 000,00 €
Naantalın Työväenyhdistyksen rekisteröity säätiö	11 000,00 €
Stiftelsen för det tvåspråkiga Finland sr	9 000,00 €
Kari Mattilan säätiö sr	3 500,00 €
Heinolan Sosialidemokraattisen Työväenyhdistyksen Säätiö sr	3 100,00 €
Yrjö Sirolan Säätiö	2 000,00 €

Taulukko 4: Eniten tukea antaneet vuonna 2022.

Organisaatio	Tuen määrä
Fonden för intressebevakning av det svenska i Finland	1 798 057,00 €
Pro Markkinatalous ry	749 000,00 €
Svenska litteratursällskapet i Finland rf *)	210 000,00 €
Turun Työväensäätiö sr	149 040,38 €
Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiö sr	100 000,00 €
Tikkurila Säätiö sr	92 000,00 €
Maaseudun Kukkasrahasto Säätiö sr	90 000,00 €
Kansallissäätiö sr	70 000,00 €
Kansallisen Kokoomuksen Kainuun Säätiö sr	65 000,00 €
Matkailu- ja Ravintolapalvelut MaRa ry, Turism- och Restaurangförbund rf	50 000,00 €
Föreningen Konstsamfundet r.f.	45 000,00 €
Yksityisyrittäjien Säätiö sr	30 000,00 €
Versowood Oy	30 000,00 €
Teollisuusliiton Demareiden opintoyhdistys	30 000,00 €
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry, Servicefacket PAM rf	30 000,00 €

*) Yhdistys on hoitanut Stiftelsen för utbildning och kultur på svenska i Finland sr -säätiön maksuliikenteen.

Taulukko 5: Eniten tukea antaneet yksityishenkilöt vuonna 2022.

Henkilö	Tuen määrä	Henkilö	Tuen määrä
Vaiste Heikki	15 000 €	Elo Tiina	9 100 €
Salmela Heikki	15 000 €	Hautala Heidi	8 000 €
Tarkkila Heikki	12 800 €	Kari Emma	6 180 €
Lehtola Laura	12 000 €	Sinnemäki Anni	6 100 €
Peltola Janne	10 100 €	Niinistö Ville	5 250 €
Vaiste Mikko	10 000 €	Ylönen Tatu	5 000 €
Puolimatka Rauno	10 000 €	Hassi Satu Maijastiina	4 200 €
Puolimatka Arto	10 000 €	Soinikoski Mirka	3 600 €
Mikkonen Krista	9 450 €	Holopainen Mari	3 500 €
Hiltunen Teemu	9 300 €	Tuominen Pirjo	3 000 €
Petelius Pirkka-Pekka	9 100 €	Ohisalo Maria	3 000 €
Koponen Noora	9 100 €	Harjanne Atte	3 000 €
Hyrkkö Saara	9 100 €	Haavisto Pekka	3 000 €
Hopsu Inka	9 100 €	Alanko-Kahiluoto Outi	3 000 €

Taulukko 6: Eniten tukea saaneet vuonna 2022.

Organisaatio	Tuen määrä
Suomen ruotsalainen kansanpuolue r.p.	1 865 707,23 €
Kansallinen Kokoomus r.p.	230 000,00 €
Suomen Keskusta r.p.	128 397,00 €
Turun Sosialidemokraattinen Kunnallisjärjestö	119 049,62 €
Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p.	110 842,24 €
Suomen Keskustanuoret ry	102 000,00 €
Tikkurilan Työväenyhdistys ry	92 000,00 €
Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.p.	91 922,03 €
Kainuun Kokoomus ry	85 000,00 €
Varsinais-Suomen Kokoomus ry	80 490,00 €
Helsingin Kokoomus ry	80 000,00 €
Vihreä liitto r.p.	75 420,00 €
Svensk Ungdom, Svenska folkpartiets ungdomsorganisation r.f.	71 500,00 €
Varsinais-Suomen Kansallissäätiö	69 000,00 €
Uudenmaan Vihreät ry	45 500,00 €
Svenska folkpartiet i Egentliga Finland r.f.	43 107,66 €
Svenska folkpartiet i Österbotten r.f.	41 500,00 €
Svenska folkpartiets Samkrets rf	40 000,00 €
Svenska folkpartiet i Helsingfors rf	40 000,00 €
Svenska folkpartiet i Nyland r.f.	40 000,00 €
Svenska Kvinnoförbundet r.f	40 000,00 €
Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiö	30 000,00 €
Keskustan Karjalan piiri ry	30 000,00 €

VALTIONTALOUDEN TARKASTUSVIRASTO (VTV)
PORKKALANKATU 1, PL 1119, 00101 HELSINKI

puh. 09 4321 | www.vtv.fi | @VTV_fi